

Становище за трудовете на доц. д.ф.н. Снежанка Петрова Бойчева, единствена участничка в конкурс за заемане на академична длъжност „професор”, обявен от ШУ „Епископ Константин Преславски“ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филологии (Литература на народите на Европа, Азия, Африка, Америка и Австралия - немска литература)

от доц. д-р Мария Илиева Ендрева-Черганова, професионално направление 2.1.

Филология, член на научното жури (Заповед РД 16-020 от 11.03.2020 г.)

Приложената от кандидатката документация по конкурса отговаря на изискванията на закона, правилника за неговото прилагане, както и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на ШУ. Процедурата по конкурса е протекла в съответствие със законовите изисквания.

Съгласно приложената справка за изпълнение на минималните национални изисквания по ЗРАСРБ и справката от НАЦИД, потвърждавам, че доц. Бойчева **отговаря** на минималните национални изисквания за научната област **2. Хуманитарни науки**, професионално направление **2.1. Филология** и респективно за заемане на академичната длъжност **„професор“**, определени в ЗРАСРБ и в Правилника за прилагането му (ППЗРАСРБ).

В конкурса доц. д.ф.н. Снежанка Бойчева участва с една монография, една глава в колективна монография, три студии, 14 статии, два учебника и едно учебно помагало. След като се запознах с публикациите на доц. д.ф.н. С. Бойчева, както и със справката за научните приноси, заявявам, че **не съм установила** наличие на плагиатство по чл. 4, ал. 11 от ЗРАСРБ, както и че до мен като член на научното жури **не са постъпвали** подобни сигнали.

Оценка на резултатите и приносите на кандидата:

Изброените трудове показват голямата продуктивност на кандидатката не само в сферата на научно-изследователската работа със своите многобройни студии и статии, които обхващат широк диапазон от теми и автори, засягащи ксенологията, културната памет, мигрантската литература и темата за връзката между интеркултурност и образование, на която са посветени както статии, така и монографията „Свое и чуждо в един многолик свят. Интеркултурност и „образование“, но и в областта на преподаването. В учебно-преподавателската дейност на доц. Бойчева бих отбелязала въвеждането на иновативни дисциплини като „Ксенология“ в рамките на филологическото следване, което много прегледно е структурирано дидактически в

отделни модули и представлява своеобразен принос за изграждането на ефективен учебен процес в една нелесна за преподаване материя като интеркултурния диалог.

Монографията, която е основният труд в настоящия конкурс, си поставя за цел да се дефинират и анализират основните аспекти на другостта/ чуждостта и взаимодействието им със своето, което участва във формирането на идентичността в широк спектър житейски активности, схващани като образование, според разширената дефиниция на понятието, дадена на стр. 6. Корпусът на изследване се състои от студентски есета, както и от текстове, свързани с пътуване и преодоляване на граници като пътеводители, пътеписи и художествена литература. С тези три доста разнородни видове текстове се цели да се покаже възможно най-всеобхватно погледът към чуждото и своето. Боравенето с категориите „свое и чуждо“ в медийния ландшафт не присъства експлицитно в съдържанието, но има препратки към онлайн-източници, което допълва картината и в този тип източници. С това може да се каже, че темата е обгледана от всички страни, което е една амбициозна задача, която в общи линии е изпълнена.

Задачите пред изследователката са ясно изложени: първо, да се анализират символите на междинността, (което е дефинирано като живот между културите). Тук работата предявява по моему спорната претенция за достоверност на използваната „символика“, тъй като идвала от живия живот (стр. 6). Изходната теза е, че от текстовия материал изкристализират репрезентативни образи на интеркултурно взаимодействие, когато отделните участници в комуникацията съзнателно вземат предвид "другокултурни кодове, привички, установки и начини на ежедневно поведение" (с. 7). Втората задача на работата е, да се изведат аспекти на пограничността, "които отразяват отношението към културните различия и опита на младите хора да ги съвместят със собствените си културни стандарти", т.е. да се покаже как се осъществява културният трансфер и преодоляването на пречките пред него като клишета, предразсъдъци и други културни бариери.

Изброените методи на стр. 9 са твърде много и не дават представа, кой от тях е доминиращо използван за организиране на изследването. Във въвеждащата част липсва теоретична отправна точка за анализ на съответните казуси на преживяването на чуждостта, което да обедини всички текстове от корпуса на изследването. Подходящ инструментариум за извеждането на своето биха могли да предложат изследванията в рамките на националния дискурс, тъй като именно той е, както става видно от част от студентските съчинения, най-мощният генератор на образите на своето и чуждото. Освен рамката на националната идеология, водещите образи на чуждостта и на своето

(в точката „Среща с чуждостта в условията на икономическа миграция“) съвсем ясно се отнасят към гледната точка на колониалния и постколониалния дискурс, което е вторият устойчив модел за генериране на образи в текстовете. За съжаление теоретичните постановки на тези два дискурса не са използвани достатъчно прецизно за установяване на терминологичния апарат на работата, а остават засегнати бегло и доста неструктурирано. За колониалния дискурс е загатнато в борбата с Европоцентризма в третата част (с. 125), но тя не е изведена теоретично и не влияе достатъчно върху анализа на текстовете. Оразличаването между опозициите „свое и друго“, която конституира идентичности и „познато и чуждо“, която служи за трансфера на чуждото в категориите на собственото, би спомогнало за по-продуктивното боравене и по-системно анализиране на текстовия корпус. Липсата на този научен дискурс, който е добре формулиран в трудовете на Едуард Саид за ориентализма, Бенедикт Андерсън за въобразената нация, Андреа Полашег за новия ориентализъм и не на последно място на Мария Тодорова. Както е известно в своя фундаментален труд "Балкани, балканизъм" тя много добре проследява установяването на връзките на подчинение и хегемониални отношения между Балканите и Европа и влиянието му върху установяването на образите на своето и чуждото на балканските народи. Липсата на тези теоретични ориентири може да се счита за пропуск в изследването.

Авторката систематизира студентските текстове по теми, което прави работата доста прегледна за читателя. Нейната цел не е да се изведе своеобразна статистика за честотата и устойчивостта на определени образи на своето или чуждото, което е разбираемо и много уместно с оглед на твърде монолитната група респонденти, която не отговаря на социологическите изисквания за представителност на съответните настроения или мнения. Цитирането на някои социологически проучвания е винаги в подкрепа на изказаните студентски мнения, но за мен лично остава въпросът за механизмите на окачествяването на едно мнение като типично за дадена общност.

Изследваните съчинения онагледяват срещи с чужда култура и отчитат културни разлики предимно от битов характер. Отделните лични преживявания са слабо рефлексивни и остават на повърхността на представените феномени. Поради субективния си характер те нямат доказателствен характер за верността на описания в тях образ на чуждото, и работата в определени моменти си дава сметка за това, но в други сякаш не го забелязва и се отнася с тях като с представителни данни. Като пример мога да дам "френския шамар", за който става дума на стр. 19.

Правят се генерални изводи за дадени култури (скандинавски, английски, южни и др.) при възпитанието на децата въз основа на съвсем субективни свидетелства на личното преживяване в ролята на външен наблюдател, което само по себе си няма научна стойност и по-скоро създава клишета, вместо да ги разгражда. Обяснявам си тази слабост на работата с предимно практическата ѝ насоченост.

Разборът на студентските свидетелства е представен тематично. Добрата структурираност на работата я превръща в своеобразен каталог за различните типове реакции към чуждото и според мен има потенциал тя да се превърне в основа за нови изследвания по въпроса, което безспорно би било един от силните ѝ приноси моменти. Интерес представляват свидетелствата, описващи различните поведенчески практики в бизнес средите, които могат да послужат като полезен източник на информация при осъществяване на подобни контакти. Считам, че тази практическа насоченост е един от най-големите приноси на труда. Към достоинства на работата причислявам и емоционалните, нетипични за жанра научна монография, призови за поглед и зачитане на хората с физически недъзи. По отношение на бежанци или малцинствени групи обаче тази емоционалност липсва и там изводите се ограничават до констатиране на мнението на респондентите.

Във втора част става въпрос за ксенологични аспекти на пътуването, където се работи с различни по своя характер и предназначение текстове – пътеводители и литературни пътеписи. При оразличаването на двата типа текстове много уместно е посочено, че при туристическите пътеводители става дума за рекламно манипулирани образи, които имат за цел да създадат образ на желаното, екзотично и чуждо в туристическия продукт. По този начин до голяма степен се затвърждават наличните предразсъдъци и клишета спрямо чуждата култура (с. 98), което се вижда и от дадените примери за отделните държави. Смятам, че тук работата показва добра приложимост за студентите, които се обучават в специалността Туризмъ.

В третата част се разглежда отношението към чуждостта в художествената литература, като са избрани не само утвърдени представители на мигрантската литература, но и писатели, описващи престоите си в България като Бузелмайер, Конекфе, Тениор, Тилш, Шробсдорф и др. Тази част на работата е убедителна и се отличава с по-структурираното присъствие на теоретични концепти, в това число на херменевтиката и на техниките за скъсяване на дистанцията към чуждото, което е от полза за анализите на творбите. Въвежда се и структура в подхода към чуждото, която има определени етапи (с.121) и се извежда схема на рецепиране на българското в чуждите текстове (с.131). Освен това

наблюдаваме много добро сортиране на места, засягащи образа на съседа и междусъседските отношения и мотива за пътуването, не-места и транстопоси при мигрантски автори. В заключителната част се дефинира процесът на създаване на интеркултурна компетентност и много стегнато се обобщават трите части на монографията.

Цялостната дейност на доц. дфн. С. Бойчева убеждава не само с големия си обем, но и със своята многостранност и това е ясен показател за високата ѝ ангажираност и компетентност.

Заключение

В заключение бих искала да споделя, че личните ми впечатления от доц. Бойчева са за утвърден и уважаван специалист в средите на българските германисти, за диалогична и отзивчива личност. Това ѝ осигурява популярност както сред колегите, така и сред студентите, което проличава от цитираните студентски работи и е еднозначен атестат за нейните безспорни качества на преподавател и учен.

В обобщение потвърждавам, че доц. д.ф.н. С. Бойчева отговаря напълно на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“, формулирани в закона и **препоръчвам** на уважаемото научно жури да предложи на Факултетния съвет на Факултета по хуманитарни науки на ШУ „Епископ Константин Преславски“ да избере доц. дфн. **Снежанка Петрова Бойчева за академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.1. Филология (Литература на народите на Европа, Азия, Африка, Америка и Австралия - немска литература).**

София, 14.04. 2020 г.

Мария Ендрева